

ISSN 1563-0307
Индекс 75876; 25876

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҚазҰУ ХАБАРШЫСЫ

Психология және социология сериясы

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

ВЕСТНИК КазНУ

Серия психологии и социологии

AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

KazNU BULLETIN

Psychology and sociology series

№1 (60)

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

ХАБАРШЫ

ПСИХОЛОГИЯ ЖӘНЕ СОЦИОЛОГИЯ СЕРИЯСЫ

№ 1 (60)

ISSN 1563-0307
Индекс 75876; 25876

25.11.1999 ж. Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде тіркелген

Куәлік №956-Ж.

Журнал жылына 4 рет жарыққа шығады

ЖАУАПТЫ ХАТШЫ

Бурханова Дана (Қазақстан)
+7 708 590 85 95

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Жаманбалаева Ш.Е. ғылыми редактор,
социол.ғ.д., профессор
Аймағанбетова О.Х. бас редактордың
орынбасары, психол.ғ.д., профессор
Бурханова Д.К. жауапты хатшы, PhD докторы
Әбдірайымова Г.С. социол.ғ.д., профессор
Қалымбетова Э.К. психол.ғ.к., доцент
Әбдікерова Г.О. социол.ғ.д., профессор
Ахтаева Н.С. психол.ғ.д., профессор
Дүйсенбеков Д.Д. психол.ғ.д., профессор
Шеденова Н.У. социол.ғ.д., доцент
Қылышбаева Б.Н. социол.ғ.д., доцент

Қабакова М.П. психол.ғ.к., профессор м.а.
Қамзанова А.Т. PhD докторы, доцент м.а.
Серікжанова С.С. PhD докторы, доцент м.а.
Сафдар С. (Канада, Гэльф университеті)
PhD доктор, доцент
Балихар Сангера. (Ұлыбритания,
Кент университеті) PhD доктор, профессор
Виктор Агаджанян. (АҚШ, Аризона университеті)
PhD докторы, профессор
Фей Сан. PhD докторы, профессор (АҚШ)
Ечевская О.Г. социол.ғ.к., доцент (Ресей)
Гаутам Н. Ядама (АҚШ) PhD докторы,
профессор (Вашингтон университеті, АҚШ).

**КАЗАҚ
УНИВЕРСИТЕТІ
БАСПАҰЙЫ**

Ғылыми басылымдар бөлімінің басшысы

Гүлмира Шаккозова
Телефон: +77017242911
E-mail: Gulmira.Shakkozova@kaznu.kz

Редакторлары:

Гүлмира Бекбердиева,
Ағила Хасанқызы

Компьютерде беттеген

Айша Калиева

Жазылу мен таратуды үйлестіруші

Мәлдір Өміртайқызы
Телефон: +7(727)377-34-11
E-mail: Moldir.Omirtaikyzy@kaznu.kz

ИБ №10661

Басуға 17.04.2017 жылы қол қойылды.
Пішімі 60x84 $\frac{1}{8}$. Көлемі 13,5 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылыс.
Тапсырыс №994. Таралымы 500 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.
«Қазақ университеті» баспа үйінің баспаханасында басылды.

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2017

Садырова М.С., Юсупов Қ.Е.
**Индустриалдық-инновациялық
даму стратегиясы
инновациялық дамудың негізі**

Бұл мақалада Индустриалдық-инновациялық даму стратегиясы елімізде инновациялық дамудың негізін құраушы және бағыттаушы тетігі ретінде сипатталады. Сонымен қоса, елдің инновациялық саясаты болашақ ұлттық сәйкестік, бәсекеге қабілеттілік, азаматтардың әл-ауқаты мен экономикалық өміршеңдігі үшін іргетас ретінде қаралады. Себебі, қазіргі уақытта экономикасы дамыған елдер өздерінің даму жолы ретінде осы инновацияларды басшылыққа алып отыр. Автормен жүргізілген нақты әлеуметтанулық зерттеу нәтижелері берілді. Соның негізінде, Қазақстанда индустриалдық-инновациялық дамудың тетіктері анықталды. Инновациялық салаға қолдау көрсетудің бағыттары көрсетіледі. Инновациялық даму жолында тұрған мәселе – бұл ғылым, технологиялар мен инновациялар саласындағы мемлекеттік саясатына талдау жасалды. Қазақстан Республикасы Президентінің тікелей тапсырмасымен ұлттық экономикамыздың шикізаттық бағыттан бас тарта отырып, ұзақ мерзімді болашақта әртараптанған және бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ету мақсатында 2020 жылға дейінгі мерзімге Үдемелі индустриялық-инновациялық даму бағдарламасы қабылданды. Аталған бағдарламаны тиімді түрде жүзеге асырудың басты бағыттарының бірі өңірлердің индустриялық-инновациялық дамуымен байланысып жатыр. Мұның басты себебі, индустриялық-инновациялық әлеуеті мықты өңірлер ғана елдің өркендеуіне негіз бола алатынын дамыған елдердің тәжірибесі көрсетіп отыр. Мемлекеттік құрылымдағы инновациялар, индустриалдық-инновациялар жүйесі, макро және микроинновациялар тұрақты дамудың негізгі қайнар көздерінің, ресурстарының біріне жататындығын әлемдік тәжірибе көрсетіп отыр. Соның ішінде нарықтық экономиканың даму жағдайында инновация ұғымына жаңа өнімдер, өндірістің жаңа жүйелері, жаңа технологиялар, басқару мен ұйымдастырудағы жаңа әдіс-тәсілдер, яғни, тұтынушылық сұранысқа ие, коммерциялық табыс әкелетін, қорларды үнемдеуді қамтамасыз ететін немесе осындай экономикаға жағдай жасайтын барлық жаңалықтар жатқызылады. Қоғамның мәнді прогресі мен халықтың өмірлік деңгейін көтеру мәселесі, біздің заманымызда жаңа ғылыми идеяларсыз, инновацияларсыз, оларды технологиялық дайындап және жаңа өнімге айналдырмай мүмкін емес. Қазіргі жаһандану жағдайында экономикалық даму қарқынына ғылыми білім негізінде өндірістің материалдық-техникалық базасын жаңарту және оны инновациялар арқылы техника мен технологияны жаңа үлгіге айналдыру тәрізді елдің екі басты қозғаушы күштерінің бір-бірімен тығыз байланысы тән.

Түйін сөздер: инновация, стратегия, аймақ, индустрия, сарапшы, инновациялық процесс.

Sadirova M.S., Yussupov K.E.
**Strategy of industrial-innovative
development as the basis of
innovative development**

The article describes the strategy of industrial-innovative development in the country as the basis and the guide mechanism of the innovative development. Innovative policy of the country is considered to be the basis of national identity, competitiveness, welfare of citizens and economic viability. Because nowadays countries with the developed economy are guided by innovations as a way of their development. Under the new conditions the deciding factor will become the rate of change and adaptability to them. The most important factor of competition is not so much the volume as speed of decision-making and action. Thus, the innovator may be any enterprising person, regardless of scientific degree or significant professional experience. In this regard, Kazakhstan will have to form a coherent and comprehensive system of support and incentives for innovation, as well as relevant innovation environment to should be noted. Institutional system is formed: National innovation fund, Center for Engineering and Technology Transfer, Science Foundation, the Committee on Science, financial institutions of development. At the present time the measures became important, which allow to use the innovative potential to enhance the competitiveness of producers, industry, region and country. The refore, the main objective of innovation policy in the immediate future should be to provide the institutional, organizational, financial, personnel and legal conditions for increasing competitiveness of Kazakhstan's economy, based on the effective use of innovative capacity, distribution and marketing innovation. The formation off a new type of innovation system in Kazakhstan is just beginning.

Key words: innovation, strategy, region, industry, expert, innovative process.

Садырова М.С., Юсупов К.Е.
**Стратегия индустриально-
инновационного развития
как основа инновационного
развития**

В статье описывается стратегия индустриально-инновационного развития в стране как основа и направляющий механизм инновационного развития. А также инновационная политика страны рассматривается как фундамент национальной идентичности, конкурентоспособности, благосостояния граждан и экономической жизнеспособности. В статье представлены результаты социологического исследования, проведенного автором. На основе этого были определены механизмы индустриально-инновационного развития в Казахстане. Рассматриваются основные направления поддержки инновационной отрасли. Был проведен анализ государственной политики в науке, технологии и инновационной отрасли, которая является основной проблемой инновационного развития страны.

Ключевые слова: инновация, стратегия, регион, индустрия, эксперт, инновационный процесс.

ИНДУСТРИАЛДЫҚ- ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУ СТРАТЕГИЯСЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУДЫҢ НЕГІЗІ

Кіріспе

Тәуелсіз Қазақстанның стратегиялық бағдарламасында әлеуметтік өркендеудің жаңа межесі ретінде 2050 жылға дейінгі уақыт аралығын қамтуы бекерден-бекер емес. Өркениетті елдердің даму үлгісінде мұндай ұзақ мерзімді даму бағдарламасын қабылдау бар. Дәл осындай бағдарламаны ғаламдық саяси институт БҰҰ қабылдаған. «2050 жылға дейінгі өркениеттер дамуының әлемдік даму тенденциясы» - деп аталады. Сондай-ақ, «Дүниежүзілік азық-түлік ұйымы 2050 жылға дейінгі даму бағдарламасын» жариялаған. Қазақстан Республикасы 2050 жылға қарай әлемнің дамыған 30 елінің қатарына кіруді межелеп отыр. Бұл ғылыми негізделген қаржылық және кадрлық ресурстармен тиянақталған қол жеткізуге мүмкіндіктеріміз бар мақсаттар. Стратегиялық бағдарламаны жүзеге асыруда әрбір қазақстандық азаматтың еншілес үлесі бар. Қазіргі таңда мемлекетіміз ғылыми-техникалық прогрестің жетістіктеріне бағытталған әлеуметтік-экономикалық дамудың жаңа кезеңіне қадам жасады. Оның негізгі бастауларын мемлекетіміздің биотехнологиялар, нанотехнологиялар, ядролық, ғарыштық және ақпараттық технологиялар саласындағы жетістіктерді игеруге және қолдануға деген талпынысынан көруімізге болады. Сонымен бірге, ХХІ ғасырда индустриалды-инновациялық даму Қазақстанның басты бағыттарының біріне айналып отыр. Қазақстандық экономиканың реформалануы жағдайындағы басты міндеттердің бірі әлемдік нарықта өнімнің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ететін, ғылыми-техникалық жетістіктерді тәжірибеде қолдану мен инновациялық іс-әрекетті жақсарту болып табылады. Қазақстанда инновациялық іс-әрекет технологиялық артта қалушылықты жеңуге, экономиканың барлық салаларындағы өндірістің сипаты мен көлемін өзгертуге септігін тигізетін тәжірибелік деңгейге әзірге жеткен жоқ. Бүгінгі таңда Қазақстан – нарықтық экономикасы бар, егеменді мемлекет. Республика ТМД елдері арасында алғашқылардың бірі ретінде инновациялық елдік рейтингті иеленді. Бүкіләлемдік банк Қазақстанды инвестициялар үшін тартымды 20 елдердің қатарына қосты. Тәуелсіздік жылдарында экономикамызға 30 млрд. доллардан аса қаржы тартылды. ЖІӨ-нің жыл са-

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯ ОРТАЛЫҒЫ

Орталық ректордың 24.04.2012 жылғы № 68 бұйрығымен құрылды.

Қызметтің негізгі ғылыми бағыттары:

- қолданбалы және ғылыми психологиядағы инновациялық технологияларды талдау және өңдеу;
- жаңа инновациялық технологияларды енгізу және іске асырумен байланысты ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу;
- қолданбалы және тәжірибелік психология саласында жаңа инновациялық технологияларды жасау;
- тұрғындарды психологиялық қызметпен қамтамасыз ету;
- мамандардың психологиялық сауаттылықтарын жоғарылату.

Байланыс ақпараттары: Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы 71. Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Философия және саясаттану факультеті.

Тел.: 292-57-17, ішкі: 2131.

E-mail: Fatima.Tashimova @kaznu.kz

Сарыбаева И.С.

**Даун синдромы бар
балалардың физиологиялық
және ақыл-ой дамуының
ерекшеліктері**

Қазіргі уақыттағы өзекті мәселелердің бірі Даун синдромы тақырыбына арналып отыр. Бұл арнайы психология, педагогика, медицина ғылымдарымен тығыз байланыста зерттеуді қажет ететін мәселе болып табылады.

Қазіргі кезде көптеген елдерде ақыл-ойының дамуы артта қалған адамдар да мемлекеттің тең құқылы азаматтары болып саналады. Ақыл-ой дамуының артта қалуы байқалған адамдарға деген қарым-қатынастың өзгеруіне XX ғасырдың соңғы он жылдығындағы АҚШ-ғы, Батыс Еуропа мен 1990 жылдардың басындағы Ресейдегі қарқынды дамып отырған қоғамдық процестер ықпал етуде. Қарқынды қоғамдық процестер ретінде мүмкіндігі шектеулі балаларды қоғамға интеграцияландыру мен білім алуға жағдай жасауды атап өтсек болады. Бала құқығы туралы Халықаралық Конвенция, мүгедектерге арналған тең құқылы мүмкіндікті қалыптастыру бойынша Стандартты ережелер (БҰҰ), арнайы қажеттіліктерге ие адамдарға білім беру бойынша Саламан Декларациясының (ЮНЕСКО) қабылдануымен байланысты бұл балалар да интеграцияланған білім алу құқығына ие болды. Ақыл-ойы дамуы артта қалған балалардың потенциалды мүмкіндіктерін анықтау және олардың социумға интеграциялануын қалыптастыру мақсатында инновациялық білім беру бағдарламасын дайындау мәселесі қоғамда үлкен мәнге ие болды.

Соңғы 10-20 жылда бұл батыс еуропа елдерінде жиі және тиімді жүзеге асырылуда. Біздің елімізде де бұл бағыттағы жұмыстар өз нәтижелерін беруде, алайда еліміздің әлеуметтік-экономикалық жағдайын ескерсек салыстырмалы түрде жоғары деңгейге жете алғанымыз жоқ.

Қазіргі кезде Қазақстанда интеграцияланған білім беру мен қызметті ұйымдастыру, аймақтық және республикалық негіздегі заңнамалық актілердің қабылдануы, психологиялық-педагогикалық, медико-әлеуметтік орталықтардың қызмет етуі, арнайы мамандар дайындау мен әдебиеттердің жариялануы жүйелі жұмыстардың жүргізілуін көрсетіп отыр.

Даун синдромымен дүниеге келген балалардың да әке немесе ана атанулары мүмкін екендіктерін жоққа шығаруға болмайды. Даун синдромымен ауыратын балалар медицинаның дамуына байланысты қазіргі күнде көп өмір сүре алатынын айта кеткен жөн.

Түйін сөздер: Даун синдромы, хромосома, әлеуметтік жұмыс, интеграциялану.

Sarybaeva I.S.

**Special features physical and
mental development of children
with down syndrome**

This article is dedicated to one of the most important problems to help children with Down syndrome. The object of this study is especially the mental development of a child with Down syndrome. Subject of research - correctional and development work aimed at the development and education of a child with Down syndrome. In this article, the authors considered Kazakhstan and foreign works dedicated to the education and training of children with Down syndrome. Investigate the features of various aspects of mental activity of the child with Down syndrome, propose corrective parenting programs, training and development of a child with Down syndrome. The main idea of correctional work with children with Down syndrome are their social adaptation, adaptation to life and integration into society, using all the cognitive abilities of children, and, given the specificity of the development of mental processes, to develop their life skills that, becoming adults, they can independently take care of themselves, perform simple work at home, to improve the quality of their lives and the lives of their parents. Having studied the international experience of work on this issue, author says of the need to develop the skills of cultural behavior in dealing with people, teach them communication skills. They should be able to express request, be able to defend themselves or avoid the danger. Much attention should be paid to the external forms of behavior. According to the scientists at all stages of life of children with Down syndrome should be under the auspices of the experts, the process of organizing these people to support the educational and social space. It is this approach, according to scientists, can achieve the best results in this category of children and contributes to the realization of the maximum of their available potential. Just as the results of foreign and domestic specialists, due to these correctional programs it is possible to not only bring a new level of development of the child itself, but also largely determines the progress of social adaptation and integration of the child with special needs into society.

Key words: Down syndrome, chromosome, social work, integration.

Сарыбаева И.С.

**Особенности физического и
умственного развития детей с
синдромом Дауна**

Данная статья посвящена одной из самых значимых проблем оказания помощи детям с синдромом Дауна. Объектом данного исследования являются особенности психического развития ребенка с синдромом Дауна. Предмет исследования – коррекционно-развивающая работа, направленная на развитие и воспитание ребенка с синдромом Дауна. В данной статье авторы рассмотрели казахстанские и зарубежные работы, посвященные вопросам обучения и воспитания детей с синдромом Дауна. Исследовали особенности различных сторон психической деятельности ребенка с синдромом Дауна предлагают коррекционные программы по воспитанию, обучению и развитию ребенка с синдромом Дауна.

Ключевые слова: синдром Дауна, хромосома, социальная работа, интеграция.

CONTENTS

Section 1 Psychology

<i>Adilova E.T., Sadykova A.T., Baimoldina L.O., Shihova O.M.</i> Comparative study of intelligence of children with normal weight and overweight.....	4
<i>Aplashova A.Zh., Kolyuh O.A., Kabakova M.P., Zholdabayeva A.S.</i> Gender features of personal characteristics of students-leaders	12
<i>Kukubayeva A.H., Berdibayeva S.K., Mun M.V.</i> Culture of interethnic relations as a condition of formation of youth tolerant consciousness.....	20
<i>Vasko T., Aimaganbetova O., Yanczuk V.</i> Students' critical thinking as an aspect of informational and psychological safety of a person.....	26
<i>Zhapay M.K., Kalymbetova E.K., Malkin V.R.</i> Perception study interpersonal relationships in sports psychology.....	32
<i>Kabakova M.P., Aplashova A.J., Matayev B.A.</i> Socio-psychological support of disabled people with psycho-neurological diseases in the home service conditions.....	40
<i>Kairatova I.K., Kudaibergenova S.K.</i> Ethnopsychological features of the phenomenon of procrastination (on the example of students of the university)	48
<i>Kolyukh O.A., Aplashova A.Zh., Kabakova M.P., Gabdulina M.A.</i> Research of peculiarities of basic emotions indifferent cultures	58
<i>Kunanbaeva M.N., Shakerimova Z.S., Maul T.A.</i> Psychological features of influence of kazakh national music for psychoemotional condition of young people.	66
<i>Nukenova R.S., Satyaldina N.K.</i> Domestic violence against women as a socio-psychological problem	76
<i>Rizulla A.R.</i> Exploring happiness in different branches of psychology	82
<i>Sabirova R.</i> Comparative study of constituent elements of job satisfaction in the integrative aspect	92
<i>Sadykova A.T., Adilova E.T., Kasymzhanova A.A.</i> Research of the interconnection of the types of temperament and the level of stress tolerance at students.....	100
<i>Tashimova F.S., Kalipanova M.K.</i> Psychological features of junior pupils' coping process with ADHD	108
<i>Tileubayeva M.S., Massalimova A.R., Kaufman J.C., Fernandez M.V.C.</i> The problems of thinking about mind, body and experience.....	116
<i>Tokayeva G.O., Achtaeva N.S., Kudaybergenova S.K.</i> Analysis of factors affecting the success of pupil's education	124
<i>Toksanbaeva N.K., Zhubanazarova N.S., Borbasova G.N., Stambekov E.B.</i> The features of student's competencies self-measurement research.....	130
<i>Trubnikov V.P.</i> The problem of money in psychology and types of attitude towards it.....	138

Section 2 Sociology

<i>Abdikerova G.O.</i> Professional mobility of university graduates in modern Kazakhstan.....	150
---	-----